

Omschakelen kwestie van doorbijten

Biologische teelt voor akkerbouwers na twee jaar financieel aantrekkelijk

Omschakeling blijft bij de huidige biologische prijzen financieel aantrekkelijk, zo blijkt uit een studie van het PAV in Zuidwest Nederland. Wel zijn de eerste twee jaren van omschakeling een probleem. Het in de toekomst wegvallen van de omschakelingssubsidie leidt tot een inkomstenderving van bijna f 50.000 voor een bedrijf van 30 ha. Beschikbaarheid van los personeel en de arbeidsorganisatie zullen meer en meer een knelpunt vormen: de totaal benodigde arbeid stijgt van ruim 1000 uren naar bijna 3200 uren per jaar.

ONDERZOEK

In de Beleidsnota biologische landbouw 2001-2004 van het ministerie van LNV wordt de nadruk gelegd op de gehele biologische keten en niet zozeer op het direct stimuleren van het aanbod van biologische producten. Goede marktperspectieven moeten de basis zijn waarop ondernemers overschakelen naar biologisch. Dit houdt onder andere in dat de Regeling Stimulering Biologische Productiemethode (RBSP) in 2002 voor de laatste keer wordt opgesteld. Door hetzelfde ministerie

wordt een omvang van 10% biologische landbouw in 2010 als doelstelling gesteld. Kijkend naar het aandeel biologische landbouw per provincie blijkt dat met name Brabant, Zeeland en Limburg achterblijven (zie tabel 1). Vanuit het BIOM-project (project ter versterking van biologische akkerbouw en groenteteelt) blijkt dat er in Zeeland en West-Brabant nu volop belangstelling is voor omschakeling. Dit gegeven is voor het PAV aanleiding geweest haar studie naar de mogelijkheden voor

omschakeling naar biologische landbouw in het Zuidwestelijk Kleigebied, die reeds in 1998 is uitgevoerd, te actualiseren. In dit artikel wordt een gangbaar bedrijf van 30 ha omgeschakeld naar een biologische variant, waarbij een beperkte aanpassing van het bouwplan plaatsvindt.

Bouwplan en opbrengsten

Bij omschakeling wordt overgestapt van een 5-jarige rotatie naar een 6-jarige rotatie. Het aandeel aardappelen en bieten

wordt verminderd, terwijl het aandeel uien, stamslabonen en graan toeneemt. Graszaad is vervangen door graan. Wintertarwe maakt plaats voor zomertarwe, omdat de onkruidbestrijding in wintertarwe moeilijker is (zie tabel 2).

De prijzen van biologische producten zijn in het algemeen hoger dan die van gangbare gewassen; de kg-opbrengsten daarentegen lager. Voordat een ondernemer beslist te gaan omschakelen is het van belang dat hij of zij goed bepaalt hoe de producten worden afgezet. De gehanteerde opbrengsten en prijzen in tabel 2 zijn gebaseerd op meerjarige gemiddelden.

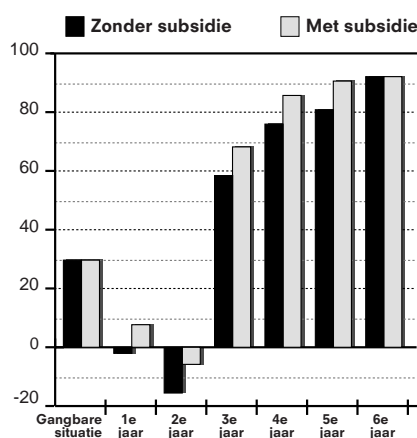
Inkomen stijgt

De stimuleringsregeling is gebaseerd op het biologisch bouwplan en bedraagt f 1.625 per hectare per 5 jaar voor akkerbouwgewassen en akkerbouwmatige groenten. Het totale subsidiebedrag voor dit bedrijf bedraagt f 48.750 over de eerste 5 jaren. Aangezien de subsidie op termijn vervalt zijn de resultaten zowel met als zonder subsidie weergegeven. In de gangbare variant heeft het bedrijf een ondernemersinkomen van bijna f 30.000. In de eerste twee jaren van omschakeling zakt het ondernemersinkomen aanzienlijk en wordt zelfs negatief (zie grafiek). De reden: gedurende de eerste 2 jaren van omschakeling mogen de biologisch geteelde gewassen niet biologisch

Tabel 1. Areeal biologische landbouw (als percentage van het totale landbouwareaal per provincie)

Jaar	1996	1998	1999
Groningen	0,3	0,5	0,7
Friesland	1,1	1,3	1,4
Drenthe	0,6	1,2	1,2
Overijssel	0,3	0,6	0,8
Flevoland	4	5,3	5,2
Gelderland	0,6	0,8	1
Utrecht	0,4	0,8	1
N-Holland	1,3	1,5	1,5
Z-Holland	0,5	0,8	0,9
Zeeland	0,4	0,3	0,4
N-Brabant	0,3	0,5	0,4
Limburg	0,3	0,3	0,3
NL	0,7	1	1,7

Bron: CBS

afgezet worden. Vanaf het derde jaar laat het ondernemersinkomen een duidelijk stijging zien, waardoor dit stijgt tot ruim f 90.000 in het 6e jaar. Een prijsdaling van 10% van de biologisch de producten leidt uiteindelijk tot een ondernemersinkomen van f 68.000 per jaar. Ondanks zo'n prijsdaling blijft ook dan de omschakeling naar biologisch interessant.

Veel werk

Naast een stijging van het ondernemersinkomen stijgt de arbeidsbehoefte ook aanzienlijk. Er moet rekening gehouden worden met een veel groter aantal uren vaste arbeid en een grotere behoefte aan los personeel. De inzet van de ondernemer stijgt van ruim 1000 uren per jaar in de huidige situatie naar ruim 2000 uren in de biologische variant. De behoefte aan losse arbeid vertoont een nog grotere stijging: van krap 20 uur per jaar in de huidige situatie naar ruim 1100 uur in de biologische variant. Een groot deel van de stijging van de benodigde arbeidsbehoefte wordt veroorzaakt door het onkruid wieden. Het onkruid wieden in de uien, suikerbieten en stamslabonen vraagt al een arbeidsbehoefte van ruim 1700 uur per jaar. Er is vanuit gegaan dat los personeel tegen een gemiddeld tarief van f 14 per uur ingehuurd kan worden. De praktijk is dat het steeds moeilijker wordt om personeel te krijgen en te houden. Als 50% van de benodigde losse arbeid tegen het goedkope tarief van f 14

per uur ingehuurd kan worden en 50% tegen een tarief van f 38 per uur, dan daalt het ondernemers hierdoor in het 6e jaar met bijna f 14.000 per jaar.

Arbeidsorganisatie belangrijk

De studie in het Zuidwesten leidt tot een aantal constatering:

- Geleidelijke omschakeling naar een biologische variant is financieel aantrekkelijk. Het ondernemersinkomen vertoont na een aanloopperiode een duidelijke stijging. Het is belangrijk dat de ondernemer vroegtijdig zorgt voor goede afzetkanalen voor zijn producten.
- De eerste twee jaren van omschakeling vormen een lastige periode: de biologisch geteelde gewassen kunnen nog niet biologisch worden afgezet. Zowel met als zonder stimuleringsbijdrage vormt deze periode een knelpunt.
- Door het afschaffen van de stimuleringsregeling loopt een ondernemer op een bedrijf van 30 hectare een bedrag van bijna f 50.000 mis. Met name in de eerste twee jaren van omschakeling is dit bedrag overigens onvoldoende om de gedeerde inkomsten te compenseren.
- De arbeidsbehoefte stijgt aanzienlijk bij omschakeling naar biologische teelt. De grote arbeidsbehoefte vergt een goed inzicht in de beschikbaarheid van los personeel en de ondernemer zal alle zeilen moeten bijzetten om de arbeidsorganisatie op een goede manier te realiseren.

Tabel 2. Opbrengsten en prijzen van biologische producten

Gewas	bouwplan (ha)		Opbrengst (ton/ha)		Prijzen (f/100 kg)	
	voor	na	voor	na	voor	na
cons. aardappelen	6	5	48	30	22	46
suikerbieten	6	5	60	50	12	17
zaaiuien	4	5	45	35	20	53
zomertarwe	-	10	7,8	5	25	66
wintertarwe	6	-	9,3	5	25	66
graszaad	4	-	1,5	-	179	-
stamslabonen	4	5	12	7	29	60

Bron: PAV